

**Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Νομικών για τον αναπεμφθέντα νόμο
«Ο περί Προστασίας του Απορρήτου της Ιδιωτικής Επικοινωνίας
(Παρακολούθηση Συνδιαλέξεων και Πρόσβαση σε Καταγεγραμμένο Περιεχόμενο
Ιδιωτικής Επικοινωνίας) (Τροποποιητικός) Νόμος του 2020»**

Παρόντες:

Γεώργιος Γεωργίου, πρόεδρος

Πανίκος Λεωνίδου

Δημήτρης Δημητρίου

Κωστής Ευσταθίου

Ευανθία Σάββα

Μη μέλη της επιτροπής:

Ανδρέας Πασιουρτίδης

Γιώργος Λουκαΐδης

Χριστιάνα Ερωτοκρίτου

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών σε συνεδρία της, που πραγματοποιήθηκε στις 5 Φεβρουαρίου 2020, επανεξέτασε τον πιο πάνω νόμο, ο οποίος ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στις 24 Ιανουαρίου 2020 και αναπέμφθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στις 4 Φεβρουαρίου 2020 κατ' επίκληση του άρθρου 51.1 του συντάγματος. Στη συνεδρία της επιτροπής κλήθηκαν και παρευρέθηκαν ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας.

Όπως είναι γνωστό, με τον αναπεμφθέντα νόμο σκοπείται η τροποποίηση του περί Προστασίας του Απορρήτου της Ιδιωτικής Επικοινωνίας (Παρακολούθηση Συνδιαλέξεων και Πρόσβαση σε Καταγεγραμμένο Περιεχόμενο Ιδιωτικής Επικοινωνίας) Νόμου, ώστε να ρυθμιστεί η δυνατότητα άρσης του απορρήτου της ιδιωτικής επικοινωνίας στις περιπτώσεις και υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 17.2.B του συντάγματος.

Οι λόγοι της αναπομπής, όπως αυτοί αναφέρονται στην επιστολή του Προέδρου της Δημοκρατίας προς τον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων, ημερομηνίας 4 Φεβρουαρίου 2020, εκτίθενται αυτούσιοι πιο κάτω:

«Οι λόγοι της αναπομπής εδράζονται, όπως αναλυτικά θα επεξηγηθεί στη συνέχεια, στο γεγονός ότι συγκεκριμένες πρόνοιες του αναπεμπόμενου Νόμου που εισήχθησαν με δύο τροπολογίες που ψηφίστηκαν από την Ολομέλεια της Βουλής αναμένεται να προκαλέσουν ανυπέρβλητα προβλήματα στην εφαρμογή του αναπεμπόμενου Νόμου.

Επιπλέον, το νέο άρθρο 8B του αναπεμπόμενου Νόμου βρίσκεται σε αντίθεση με το Άρθρο 28 του Συντάγματος.

Η πρώτη τροπολογία αφορά στο άρθρο 9 του τροποποιητικού νόμου, το οποίο τροποποιεί το άρθρο 8 του βασικού νόμου που αναφέρεται στην έκδοση του δικαστικού εντάλματος παρακολούθησης. Πριν την ψήφιση της τροπολογίας αυτής, το εδάφιο (1) του άρθρου 8 του βασικού νόμου, με ενσωματωμένες τις τροποποιήσεις του άρθρου 9 του τροποποιητικού νομοσχεδίου, στην μορφή που αυτό κατατέθηκε στη Βουλή και τέθηκε ενώπιον της Ολομέλειας για ψήφιση είχε ως ακολούθως:

“8.-(1) Ο Δικαστής μπορεί να εκδώσει δικαστικό ένταλμα παρακολούθησης, όπως ζητήθηκε με την αίτηση ή με τέτοιες τροποποιήσεις ή με τέτοιους όρους, που ο ίδιος κρίνει αναγκαίους, με το οποίο να εξουσιοδοτεί την παρακολούθηση ιδιωτικής επικοινωνίας, αν ικανοποιηθεί ότι με βάση τα γεγονότα τα οποία υποβλήθηκαν από τον αιτητή-

(α) Υπάρχει **εύλογη υποψία ή πιθανότητα** ότι πρόσωπο διαπράττει, διέπραξε ή αναμένεται να διαπράξει αδίκημα ή υπάρχει εύλογη υποψία ή πιθανότητα να κινδυνεύει η ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας·

(β) υπάρχει **εύλογη υποψία ή πιθανότητα** ότι συγκεκριμένη ιδιωτική επικοινωνία συνδέεται ή είναι συναφής με το αδίκημα ή με τον κίνδυνο για την ασφάλεια της Δημοκρατίας·

(γ) είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης η έκδοση του ανωτέρω δικαστικού εντάλματος.”.

Με την ψήφιση της πρώτης τροπολογίας οι παράγραφοι (α) και (β) του εδαφίου (1) του άρθρου 8 του βασικού νόμου ανωτέρω, διαμορφώνονται ως ακολούθως:

“(α) υπάρχει **σοβαρός λόγος και** εύλογη υποψία ότι πρόσωπο διαπράττει, διέπραξε ή αναμένεται να διαπράξει αδίκημα ή υπάρχει **σοβαρός λόγος και** εύλογη υποψία ότι κινδυνεύει η ασφάλεια της Δημοκρατίας **και ότι η παρακολούθηση είναι αναγκαία προς εξιχνίαση ή αποτροπή ή διερεύνηση του αδικήματος ή αποτροπή του κινδύνου για την ασφάλεια της Δημοκρατίας**, αναλόγως της περιπτώσεως·

(β) υπάρχει **σοβαρός λόγος και** εύλογη υποψία ότι συγκεκριμένη ιδιωτική επικοινωνία συνδέεται ή είναι συναφής με το αδίκημα ή υπάρχει **σοβαρός λόγος και** εύλογη υποψία ότι συγκεκριμένη ιδιωτική επικοινωνία συνδέεται ή είναι συναφής με τον κίνδυνο για την ασφάλεια της Δημοκρατίας **και ότι η περαιτέρω παρακολούθηση είναι αναγκαία προς αποτροπή του** ως άνω κινδύνου, και”.

Με βάση τα πιο πάνω, οι προϋπάρχοντες στο Ν. 92(Ι)/1996 όροι της “**εύλογης υποψίας ή πιθανότητας**” αντικαθίστανται με την ψήφιση της πρώτης τροπολογίας από τον όρο “**σοβαρό λόγο και** εύλογη υποψία”. Η αλλαγή αυτή δυσχεραίνει την αιτιολόγηση από το Δικαστήριο της έκδοσης του σχετικού διατάγματος, με μη νομολογημένα σωρευτικά κριτήρια και ειδικότερα με την προσθήκη του “σοβαρού λόγου” σαν επιπλέον υποχρέωση πέραν της πολύ καλά γνωστής και νομολογημένης “εύλογης υποψίας”.

Επιπρόσθετα με την αναφερόμενη τροπολογία προστίθεται και νέα προϋπόθεση έκδοσης των αναφερόμενων δικαστικών διαταγμάτων, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει πλέον να αποδεικνύεται κατά τρόπο που ικανοποιεί τον Δικαστή, **ότι η παρακολούθηση είναι, αναγκαία προς εξιχνίαση ή αποτροπή ή διερεύνηση του αδικήματος ή αποτροπή του κινδύνου για την ασφάλεια της Δημοκρατίας ή η περαιτέρω παρακολούθηση είναι αναγκαία για την αποτροπή κινδύνου για την ασφάλεια της Δημοκρατίας.** Η νέα αυτή προϋπόθεση δυσχεραίνει κατά πολύ περισσότερο, την αιτιολόγηση και τη δυνατότητα έκδοσης τέτοιων διαταγμάτων μιας και είναι αμφίβολο εάν μπορεί να ικανοποιηθεί ο όρος “αναγκαία” στο αρχικό αυτό στάδιο της διαδικασίας.

Κατά τον ίδιο χρόνο το άρθρο 8 του τροποποιητικού νόμου που τροποποιεί το άρθρο 7 του βασικού νόμου και αναφέρεται στο περιεχόμενο της αίτησης του αρμόδιου δημόσιου λειτουργού που θα πρέπει να συνοδεύει την κάθε αίτηση έκδοσης δικαστικού εντάλματος παρακολούθησης, **ψηφίστηκε ως είχε**, με αποτέλεσμα σήμερα να ευρίσκεται σε ασυμφωνία με τις πρόνοιες του άρθρου 8 του βασικού νόμου όπως αυτό ψηφίστηκε από την Ολομέλεια, αφού εξακολουθεί να αναφέρεται:

- (α) σε “πεποίθηση” του αιτητή (άρθρο 7(1)(α)(ii) του βασικού νόμου),
- (β) σε παρακολούθηση ιδιωτικής επικοινωνίας που **“εύλογα πιστεύεται ότι μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του αδικήματος”** (άρθρο 7(1)(α)(ii)(εε) του βασικού νόμου),
- (γ) σε “πλήρη περιγραφή των γεγονότων τα οποία στηρίζουν **εύλογη υποψία ή πεποίθηση**” άρθρο 7(1)(α)(iii) του βασικού νόμου),
- (δ) σε “λογική εξήγηση για την αποτυχία λήψης τέτοιων αποτελεσμάτων” (άρθρο 7(1)(α)(v) του βασικού νόμου),

(ε) σε “πεποίθηση ότι το αιτούμενο δικαστικό ένταλμα πρέπει να εκδοθεί” [άρθρο 7(1)(β)(ii) του βασικού νόμου],

(ζ) σε “περιγραφή των γεγονότων τα οποία στηρίζουν **εύλογη υποψία ή πεποίθηση**” [άρθρο 7(1)(β)(iv) του βασικού νόμου], και

(η) σε “λογική εξήγηση για την αποτυχία” [άρθρο 7(1)(α)(v) του βασικού νόμου].

Με τη δεύτερη τροπολογία προστίθεται στο βασικό νόμο το ακόλουθο νέο άρθρο 8B, το οποίο, όπως αντιλαμβάνομαι, σκοπεί να προστατεύσει το δικηγορικό απόρρητο το οποίο κατοχυρώνεται στον περί Δικηγόρων Νόμο Κεφ. 2, ως έχει τροποποιηθεί, και στους περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμούς:

“8B. Ουδέν στον παρόντα Νόμο επιτρέπει την παρακολούθηση οποιασδήποτε επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη ούτε και επιτρέπει την καθ’ οιονδήποτε τρόπο επέμβαση σ’ αυτήν είτε δια ζώσης είτε με οποιοδήποτε τεχνικό μέσο:

Νοείται ότι οποιαδήποτε επικοινωνία λήφθηκε κατά παράβαση της ανωτέρω διάταξης συνιστά μη αποδεκτή μαρτυρία ενώπιον οποιασδήποτε ποινικής ή πολιτικής διαδικασίας.”.

Είναι όμως η άποψη μου, ότι η διατύπωση του άρθρου 8B, το οποίο απαγορεύει απόλυτα την παρακολούθηση κάθε επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου η επικοινωνία αυτή περιέχει στοιχεία για διάπραξη ποινικών αδικημάτων από άλλα άτομα και όχι μόνο από τον παρακολουθούμενο, επεκτείνει κατά πολύ την καθ’ όλα αποδεκτή και σεβαστή προβλεπόμενη σήμερα προστασία του επαγγελματικού απορρήτου των δικηγόρων.

Επιπρόσθετα, το εν λόγω άρθρο βρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνο προς το γράμμα και το πνεύμα του άρθρου 28 του Συντάγματος, καθότι η απόλυτη αυτή απαγόρευση παρακολούθησης της επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη θέτει

τους δικηγόρους σε ευνοϊκότερη θέση από όλους τους άλλους πολίτες και εγείρει θέμα αντισυνταγματικότητας λόγω μη ίσης εφαρμογής του νόμου επί όλων των πολιτών.

Περαιτέρω, αναμένεται να προκύψουν και θέματα πρακτικής εφαρμογής της αναφερόμενης πρόνοιας, αφού το εξουσιοδοτημένο πρόσωπο που παρακολουθεί νόμιμα την ιδιωτική επικοινωνία κάποιου υπόπτου, δεν μπορεί να γνωρίζει εκ των προτέρων την ταυτότητα των προσώπων με τα οποία επικοινωνεί ο ύποπτος ή την επαγγελματική τους ιδιότητα, ή το κατά πόσο υφίσταται μεταξύ τους σχετική επαγγελματική σχέση, ώστε να διακόπτει την παρακολούθηση με συμμόρφωση με τα όσα προβλέπει η τροπολογία. Αντίστοιχα θέματα, δυνατό να προκύψουν και εκεί όπου η τηλεφωνική επικοινωνία γίνεται με το τηλέφωνο του δικηγόρου αλλά δεν συνομιλεί ο δικηγόρος, αλλά και όταν ο δικηγόρος συνομιλεί από τηλέφωνο που δεν ανήκει στον ίδιο αλλά σε άλλο πρόσωπο. Εν ολίγοις θα είναι σχεδόν αδύνατο για το εξουσιοδοτημένο πρόσωπο που παρακολουθεί νόμιμα την ιδιωτική επικοινωνία κάποιου υπόπτου, να αποφύγει τον κίνδυνο να βρεθεί υπόλογος για παράνομη παρακολούθηση επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη.

Με βάση τα πιο πάνω, θεωρώ ότι οι αναφερόμενες δύο τροπολογίες προκαλούν ουσιαστικά προβλήματα στην εφαρμογή του νόμου και ότι θα είναι δυσχερής η εξασφάλιση δικαστικών διαταγμάτων με βάση το νόμο, ενώ θα είναι πολύ εύκολο να ακυρωθούν δικαστικά διατάγματα παρακολούθησης ή ακόμα και καταδίκες που εδράζονται σε μαρτυρία που εξασφαλίστηκε κατόπιν παρακολούθησης ιδιωτικής επικοινωνίας, για τυπικούς λόγους. Επιπλέον, το νέο άρθρο 8B βρίσκεται σε αντίθεση με το Άρθρο 28 του Συντάγματος.

Με βάση τα προαναφερόμενα, εισηγούμαι όπως η Βουλή των Αντιπροσώπων μη εμμένει στην απόφασή της, αποδεχόμενη την αναπομπή. Παρακαλείται η αρμόδια

Κοινοβουλευτική Επιτροπή να ακούσει, σχετικά με την παρούσα αναπομπή, τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και τον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως.».

Στο πλαίσιο επανεξέτασης του όλου θέματος ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, αναφερόμενος στους πιο πάνω λόγους αναπομπής, δήλωσε ότι συγκεκριμένες πρόνοιες του αναπεμπόμενου νόμου αναμένεται να προκαλέσουν ανυπέρβλητα προβλήματα στην εφαρμογή του. Ειδικότερα, αναφέρθηκε στην ανυπαρξία νομολογίας σε σχέση με τον όρο «σοβαρός λόγος» και στα πρόσθετα κριτήρια που πρέπει να λάβει υπόψη του το δικαστήριο για την έκδοση του σχετικού διατάγματος παρακολούθησης.

Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο αναπομπής, ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως κατέθεσε στην επιτροπή εισήγηση για προσθήκη στον αναπεμπόμενο νόμο διάταξης με βάση την οποία το περιεχόμενο ιδιωτικής επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη, το οποίο αποτελεί επαγγελματικό απόρρητο σύμφωνα με τον περί Δικηγόρων Νόμο και τους περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμούς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ως μαρτυρία ενώπιον οποιασδήποτε ποινικής ή πολιτικής διαδικασίας.

Σε σχέση με την πιο πάνω εισήγηση, ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως διευκρίνισε ότι θα μπορεί να παρακολουθείται το περιεχόμενο της εν λόγω επικοινωνίας, ωστόσο αυτό δε θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μαρτυρία ενώπιον οποιασδήποτε ποινικής ή πολιτικής διαδικασίας.

Επιπροσθέτως όλων των πιο πάνω, η εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας δήλωσε ότι η αίτηση για έκδοση του εν λόγω διατάγματος θα γίνεται μόνο για τα πολύ σοβαρά αδικήματα και επισήμανε ότι η βάση της έννοιας του όρου «σοβαρό

αδίκημα» περιλαμβάνεται στο άρθρο 17 του συντάγματος και αφορά τα αδικήματα που απαριθμούνται σε αυτό.

Περαιτέρω, η ίδια ανέφερε ότι με βάση τον αναπεμπόμενο νόμο το περιεχόμενο της αίτησης για έκδοση του δικαστικού διατάγματος παρακολούθησης περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών δικλίδων.

Όσον αφορά την πιο πάνω εισήγηση που κατέθεσε ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, η ίδια δήλωσε ότι συμφωνεί με το περιεχόμενό της.

Στο πλαίσιο της συζήτησης που διεξήχθη στην επιτροπή μέλη της εξέφρασαν την άποψη ότι το δίκαιο είναι μεταβλητό και εξελισσόμενο και ότι η νομολογία μπορεί να εκσυγχρονιστεί. Περαιτέρω, όσον αφορά την έννοια του όρου «σοβαρός λόγος», μόνο το δικαστήριο μπορεί να την κρίνει. Επιπρόσθετα, σε σχέση με τη διάταξη που αφορά την απαγόρευση παρακολούθησης επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη, αναφέρθηκε ότι η διάταξη αυτή αφορά αποκλειστικά και μόνο την επικοινωνία υπό την ιδιότητα του δικηγόρου ως συνηγόρου του πελάτη του και όχι οποιουδήποτε άλλου είδους επικοινωνία μεταξύ τους. Τέλος, όσον αφορά την εισήγηση που κατέθεσε ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, τα μέλη της επιτροπής επιφυλάχθηκαν να τοποθετηθούν επ' αυτής ενώπιον της ολομέλειας του σώματος.

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών, αφού έλαβε υπόψη όλα τα πιο πάνω, διαμόρφωσε τις ακόλουθες θέσεις:

1. Ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής βουλευτές των κοινοβουλευτικών ομάδων του Δημοκρατικού Συναγερμού, ΑΚΕΛ-Αριστερά-Νέες Δυνάμεις και του Δημοκρατικού Κόμματος επιφυλάχθηκαν να τοποθετηθούν κατά τη συζήτηση του αναπεμφθέντος νόμου στην ολομέλεια του σώματος.

2. Το μέλος της επιτροπής βουλευτής του Κινήματος Σοσιαδημοκρατών ΕΔΕΚ τάχθηκε εναντίον της αναπομπής του Προέδρου της Δημοκρατίας υποστηρίζοντας τον αναπεμφθέντα νόμο.

5 Φεβρουαρίου 2020

Αρ. Φακ.: 23.01.058.159-2017

ΟΠ/ΜΑΤ